

ΟΜΑΔΑ Δ΄

Γλώσσα και φύλο

Μελετήστε τις παρακάτω πληροφορίες και κείμενα:

Οι άνδρες χρησιμοποιούν λόγο περισσότερο λογικό, ανάλογο του κοινωνικού ρόλου που συνεχίζουν να έχουν και στις μέρες μας. Η κοινωνική, όμως, ελευθερία τους επιτρέπει και μεγαλύτερες γλωσσικές αποκλίσεις.

Οι γυναίκες διακρίνονται από λόγο περισσότερο συναισθηματικό και ευαίσθητο, που εκφράζει τον εσωτερικό τους κόσμο. Επίσης, χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό, εκφράσεις με κοινωνικό κύρος, λόγω της πίεσης που δέχονται να είναι κοινωνικά «σωστότερες».

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Η ιαπωνική είναι μια μη-Δυτική γλώσσα και είναι μία από τις γλώσσες που κωδικοποιούν το φύλο του ομιλητή στο αντωνυμικό σύστημα. Υπάρχει η λέξη atashi που σημαίνει "εγώ" μόνο και χρησιμοποιείται μόνο από γυναίκες και η λέξη boku που χρησιμοποιούν μόνον οι άνδρες. Η διαφορά είναι στο επίπεδο της γραμματικής.

1. Υπάρχει παρόμοια διάκριση στα ελληνικά ή άλλες γλώσσες που ξέρετε;
2. Μαγνητοφωνήστε μια συνομιλία ανάμεσα σε άτομα διαφορετικού φύλου και:

α) αναγνωρίστε τον τρόπο με τον οποίο απευθύνονται ο ένας στον άλλον και παρατηρήστε τυχόν διαφορές που σχετίζονται με το φύλο και

β) αναγνωρίστε διαφορές σε δύο επίπεδα (π.χ., φωνολογικό, λεξιλογικό,) και εξηγήστε γιατί τις θεωρείτε διαφορές φύλου στο λόγο των δύο συνομιλητών.

B.

Οι διαφορές των δύο φύλων στη χρήση της γλώσσας και κυρίως της επικοινωνιακές στρατηγικές έχουν μελετηθεί συστηματικά κυρίως στον αγγλοσαξωνικό χώρο. Με βάση αυτές της μελέτες έχει διαπιστωθεί ότι οι διαφορές αυτές αφενός παρεμποδίζουν την αποτελεσματική επικοινωνία ανάμεσα στα δύο φύλα και αφετέρου συντελούν στον κοινωνικό αποκλεισμό των γυναικών. Σύμφωνα με την Coates (1993), η χρήση π.χ. υποστηρικτικών εκφράσεων (ναι, μάλιστα, μμ) από της γυναίκες παρερμηνεύεται συχνά ως συμφωνία με τα λεγόμενα του συνομιλητή, ενώ η έλλειψη αυτών από τον λόγο των αντρών εκλαμβάνεται ως έλλειψη προσοχής για της συνομιλήτριές της. Η συχνή χρήση ερωτήσεων και αιτήσεων από της γυναίκες ερμηνεύεται από της συνομιλητές της μόνο ως επιθυμία για περισσότερες πληροφορίες, ενώ στόχος των γυναικών μπορεί να είναι η εγκαθίδρυση της δίαυλου επικοινωνίας. Της, οι γυναίκες συχνά μιλάνε ταυτόχρονα με τον συνομιλητή της, για να δείξουν τη συμμετοχή και το ενδιαφέρον της για το θέμα της συζήτησης, κάτι που οι άντρες θεωρούν διακοπή και αγένεια. Η μετάβαση από ένα θέμα συζήτησης της ένα άλλο γίνεται από της γυναίκες βαθμιαία και βάσει των προηγούμενων

ΕΚΦΡΑΣΗ ΕΚΘΕΣΗ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΙ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

λεγομένων των συνομιλητριών της, αφού έχει προηγηθεί αρκετός χρόνος συζήτησης για το κάθε θέμα. Οι άντρες, από την άλλη μεριά, δεν αφιερώνουν παρά λίγο χρόνο στο κάθε θέμα και αλλάζουν θέματα γρήγορα, με συνέπεια οι συνομιλήτριές της να νιώθουν ότι δεν ενδιαφέρονται αρκετά. Οι γυναίκες συζητούν ανοιχτά προσωπικές της εμπειρίες και θέματα με σκοπό να της μοιραστούν και να αποσπάσουν κάποια διαβεβαίωση ή παρηγοριά, σε αντίθεση με της άντρες που συχνά θεωρούν της προσωπικές συζητήσεις επικίνδυνες ή περιττές και όταν συμμετέχουν σε αυτές αναλαμβάνουν συμβουλευτικό κυρίως ρόλο. Οι γυναίκες ως ακροάτριες σε μια συνομιλία υιοθετούν ενεργό ρόλο με τη χρήση υποστηρικτικών εκφράσεων, της είπαμε παραπάνω, την ενθάρρυνση των άλλων συνομιλητών και συνομιλητριών της να πάρουν μέρος στη συζήτηση και με το να έχουν διαρκή οπτική επαφή με το άτομο που έχει τον λόγο.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά διαμορφώνουν μια αντίληψη ότι ο γυναικείος λόγος είναι ανίσχυρος, γιατί είναι περισσότερο έμμεσος σε σχέση με τον αντρικό (Lakoff 1975· Tannen 1991). Της, της, ο «ανίσχυρος» γυναικείος λόγος παρέχει της δυνατότητες επικοινωνίας της συνομιλητές και της συνομιλήτριες των γυναικών χωρίς να επιβάλλει της δικούς του προκαθορισμένους κανόνες επικοινωνίας. Ο χαρακτηρισμός, λοιπόν, ανίσχυρος δεν έχει υπόσταση, αφού η επιτυχή επικοινωνία πραγματοποιείται μέσα από μια ισορροπημένη διαδικασία χρήσης ερωτήσεων, καταφάσεων αλλά και αναμονής για τη λήψη του λόγου από της συνομιλητές ή συνομιλήτριες.

Οι διαφορές αυτές έχουν ερμηνευτεί, μέσα από διάφορες οπτικές, κυρίως με βάση τη διαφορετική κοινωνικοποίηση των δύο φύλων σε ρόλους και συμπεριφορές, και εντάσσονται πάντα σε ένα ευρύτερο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο άνισου καταμερισμού της εξουσίας. Η κατανόηση των διαφορών αυτών είναι απαραίτητη για την καλύτερη διαπραγμάτευση των διαπροσωπικών της σχέσεων, αλλά και για τη δικαιότερη κατανομή της κοινωνικής και πολιτικής ισχύος στα δύο φύλα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Εντοπίστε τα σημεία όπου διαφοροποιείται ο λόγος των γυναικών από το λόγο των ανδρών, σύμφωνα με το κείμενο.

2) Πώς ερμηνεύονται αυτές οι διαφορές; Να απαντήσετε γράφοντας ένα κείμενο 200 περίπου λέξεων με το οποίο θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας σε μια εκδήλωση που γίνεται στο σχολείο σας για τη Γλώσσα. Εκθέστε και τις δικές σας απόψεις.